

Jaarverslag 2023

(CGTC en Erfgoedpartners)

Voorwoord

Moi,

Voor u ligt het gecombineerde Jaarverslag 2023 van Centrum Groninger Taal & Cultuur (CGTC) dat begint op bladzijde 4 en Erfgoedpartners dat begint op bladzijde 18. Vanaf 2021 werken we samen onder één bestuur en vanuit één kantoor. We zijn steeds meer één team geworden, waarbij we activiteiten op elkaar afstemmen en daar waar mogelijk samen oppakken. Dat gebeurt bij de verschillende manifestaties voor publiek zoals Oktober Kindermaand en het GRN festival, maar ook bij publicaties zoals de Erfgoedloper en Erfgoednieuws of ondersteuning zoals www.erfgoedvrijwilliger.nl en digitalisering. Vanaf 2023 delen we een vakspecialist erfgoededucatie. Ondanks deze onzekere tijden investeren we in extra menskracht op het gebied van educatie en bij het versterken van netwerken. Op het gebied van wetenschappelijk onderzoek zal naast taalonderzoek ook cultuurhistorie een belangrijke pijler worden, waarbij erfgoedorganisaties en Groningers worden betrokken. Beide organisaties treden samen naar buiten als het gaat om de versterking van het erfgoedbeleid bij provincie en gemeenten, maar benaderen vanuit de eigen stichting de verschillende achterbannen met activiteiten waar deze erfgoedprofessionals en -liefhebbers behoefte aan hebben.

Het was een spannend jaar omdat we financieel onzekere tijden tegemoet gingen. Dat betekende extra stijgingen van lonen, energie en andere kosten. We zijn de provincie dankbaar dat zij extra subsidie heeft toegekend om in deze kosten te kunnen voorzien. Extra spannend was de verhuizing naar Usquert, de nieuwe locatie bevalt ons goed. Veel organisatie hebben de weg naar ons kantoor weten te vinden of maken gebruik van het pand voor vergaderingen. De financiële basis bij Erfgoedpartners en Centrum Groninger Taal & Cultuur is op orde en de organisatie is flexibel opgezet. Naast een aantal vaste medewerkers, zijn er ook mensen die op eigen verzoek werken vanuit een flexibel contract. Het betreft specialisten die graag op deze manier inzetbaar willen blijven. Voor deze groep worden jaarlijks nieuwe afspraken gemaakt over inzet voor activiteiten en projecten. Vanaf 2020 wordt vooral hybride gewerkt, wat hogere eisen stelt aan de automatisering. Hiervoor is extra financiële ruimte gereserveerd.

We hebben afgelopen jaar vol energie onze schouders gezet onder de ondersteuning van erfgoedinstellingen in de provincie Groningen. In dit verslag staat het ingediende Jaarplan voor 2023 centraal. Steeds hebben wij per onderwerp aangegeven wat wij van onze plannen hebben gerealiseerd. U zult merken dat we met veel plezier hard hebben gewerkt.

Roeli Broekhuis, directeur
Erfgoedpartners | Centrum Groninger Taal & Cultuur

Visie

Als je Groningers vraagt waarom ze in deze provincie wonen, krijg je vaak een enthousiast verhaal over de aanwezigheid van cultuur en erfgoed. Het landschap, de steden en dorpen, kerken, borgen, molens, boerderijen, orgels en de eigen manier van leven, eten, feestvieren en uitdrukken: geen woord te veel maar wel duidelijk. Al deze elementen maken dat we ons als bewoners thuis voelen en in een veranderende wereld is dat van groot belang. Ook mensen die niet in Groningen zijn geboren, maken zich deze cultuur vaak eigen of kiezen er zelfs voor om in Groningen te blijven wonen.

In de kern betekent dit dat erfgoed van belang is voor de provincie en dat samen zorgdragen voor dit erfgoed het gevoel van gemeenschappelijkheid en binding met de samenleving versterkt. In Groningen zijn veel mensen actief betrokken bij het behouden, beheren, presenteren en onderzoeken van erfgoed. Rondom een kleine groep professionals zijn veel vrijwilligers betrokken, op alle niveaus en vaak met veel verantwoordelijkheden. Dit versterkt de maatschappelijke samenhang binnen gemeenschappen en geeft een positieve stimulans om voor elkaar en de samenleving te zorgen. Dat begint al jong bij het betrekken van kinderen bij erfgoed en dat gaat tot op latere leeftijd door, waarbij het niet uitmaakt of mensen al generaties lang in Groningen wonen of net zijn gearriveerd. Wij verbinden vanuit het Centrum Groninger Taal & Cultuur en Erfgoedpartners deze mensen binnen een netwerk en bieden advies en ondersteuning aan. Daarbij benutten we de aanwezige deskundigheid die binnen dit netwerk aanwezig is en voegen we toe wat niet aanwezig is.

Omdat het belang van erfgoed voor de inrichting, de kwaliteit van de leefomgeving en de identiteit van de inwoners steeds belangrijker wordt, wil Erfgoedpartners in nauwe samenwerking met CGTC meedenken met gemeenten en toeristische ondernemers over de culturele biografie van de regio waarbij het landschap, de monumenten, materieel en immaterieel erfgoed in samenhang een plaats krijgen. Zo kunnen de organisaties een antwoord geven op de vraag van landschapsorganisaties en de provincie (ERL) om mee te denken over de inrichting en ontwikkeling van de provincie Groningen.

Missie

De gezamenlijke missie van Centrum Groninger Taal & Cultuur | Erfgoedpartners luidt als volgt:

Erfgoed vormt een levend(ig) deel van de Groningse samenleving. Musea, kerken, molens, borgen, orgels, maar ook taal, verhalen en gewoontes vormen het hart van de Groningse samenleving, toen, nu en later. Erfgoedpartners en Centrum Groninger Taal & Cultuur leveren hier een bijdrage aan door vraag en behoefte van het werkveld in al deze erfgoedonderwerpen centraal te stellen. Naast een ondersteunende en adviserende rol hebben we ook de rol van uitvoerder, als het veld daar om vraagt.

Jaarverslag 2023 CGTC

Algemeen

Centrum Groninger Taal & Cultuur (CGTC) is de provinciale steunorganisatie voor immaterieel erfgoed. De organisatie is het resultaat van een fusie tussen het Huis van de Groninger Cultuur en het Bureau Groninger Taal en Cultuur. Hiermee zijn een publieke en wetenschappelijk benadering van het immaterieel erfgoed samengebracht. De fusie is in 2018 op verzoek van de Provincie Groningen tot stand gekomen.

CGTC is sinds 1953 de voortzetting van een lange traditie van studie naar en promotie van het Nedersaksisch en Gronings Erfgoed. In de loop der jaren is streektaal en cultuur aangehaakt bij de ontwikkeling van immaterieel erfgoed waardoor het blikveld breder is geworden. Tradities, gewoontes, muziek en eten zijn voorbeelden van toegevoegde aandachtsvelden. Het zijn uitingen van identiteitsbeleving en trots die in een tijdperk van digitalisering, mondialisering en verzakelijking steeds belangrijker worden. Wetenschappelijk onderzoek en publieksactiviteiten zijn door de CGTC fusie in 2018 met elkaar verbonden geraakt.

Jaarverslag uitgangspunten

Het Jaarverslag is opgedeeld in verschillende thema's:

- Bewaren en behouden
- Gebruiken en presenteren
- Kennis delen
- Visie ontwikkelen
- Samenleving betrekken

Bewaren en behouden

WoordWaark

Digitalisering biedt ongekende nieuwe mogelijkheden voor het gebruik van en onderzoek naar taal en ook naar streektalen. *WoordWaark* wordt dé database van het Gronings in woord, beeld en geschrift. Dankzij de financiële bijdrage van een fonds in 2022 is het mogelijk om de functionaliteit van de website te verbeteren en meer inhoud toe te voegen. De database bevat niet alleen een woordenboek van het Gronings, maar ook een veelheid aan andere en andersoortige gegevens over het Gronings waaronder Groningstalige teksten, geluidsmateriaal, beeldmateriaal, en onderzoeksgegevens. Het bijzondere aan het project is de manier waarop het publiek wordt ingezet om gegevens te verzamelen waardoor tegelijkertijd de bewustwording van de eigen taal en cultuur sterk worden bevorderd. Dankzij een slimme digitale aanpak kunnen gegevens op een geografisch gezien fijnmazige wijze worden

aangeboden en krijgen behalve voor de sprekers zelf ook waarde als een toeristisch interessante staalkaart van immaterieel erfgoed in de provincie. Door middel van een sprekende kaart-interface zal het bijvoorbeeld mogelijk zijn om opnames uit een bepaald dorp/bepaalde regio te beluisteren, om teksten te lezen, en filmfragmenten of relevant ander beeldmateriaal te bekijken. Al dit materiaal zal zodanig worden ontsloten dat het publiek onmiddellijk kan bijdragen. Alle bovengenoemde projecten leveren gegevens (tekst of audio-opnames) op die zullen worden gebruikt om *WoordWaark* voortdurend uit te breiden.

Woordwaark

Dankzij de financiële bijdrage van een fonds in 2022 zijn de CGTC-wetenschappers in 2023 (en ook in 2024) bezig geweest de functionaliteit van de website te verbeteren en meer inhoud toe te voegen. Zo is in 2023 een nieuwe interface ontwikkeld (geschikt voor mobiele apparaten) voor het online woordenboek (<https://woordwaark.nl/woordenboek>) en zijn er verschillende Groningse woordenboeken toegevoegd. In 2023 is ook een eerste stap gemaakt met de verbetering van de corpusapplicatie (waarvoor in honderden Groningse boeken gezocht kan worden) en de sprekende kaart-applicatie. Deze onderdelen zullen naar verwachting in 2024 voltooid worden.

Cultuur/Geschiedenis

Het onderzoeksproject (ENON: Entangled Narratives of the North / Verbonden Verhalen van het Noorden) van de in 2023 aangetrokken Dr. Maarten Zwiers heeft twee pijlers. Ten eerste: muziekcultuur en regionale identiteit in het Nedersaksische taalgebied en ten tweede: de ontginningsgeschiedenis (vooral turf- en gaswinning) van het Nederlandse Noorden. De onderliggende gedachte van het ENON-project is de verbondenheid van het Nedersaksische taalgebied met andere delen van de wereld als het gaat om culturele en economische activiteiten. Een tweetal publicaties zijn sinds het najaar van 2023 in ontwikkeling en zullen in de loop van 2024 gepubliceerd worden. De eerste publicatie betreft een voorwoord van een speciale uitgave van het tijdschrift Soapbox met als thema “Swamped!” Dit essay bespreekt de culturele betekenis van moeras- en veengebieden, waaronder de Veenkoloniën, het Bourtangermoeras, het Bargerveen en de Wildhoek nabij het Westerkwartier. De tweede publicatie is samen met collega Jelte Olthof (American Studies) geschreven en zal verschijnen in de Nederlandse Boekengids. Dit artikel gaat over rurale idylle en regionale autonomie in de Nederlandse politiek aan de hand van het concept noaberschap. Om het ENON-project verder vorm te geven, heeft Dr. Zwiers zich aangesloten bij een drietal onderzoeksgroepen: Denktank Brede Welvaart in het Noorden, Future-Fit Villages (Rudolf Agricola School for Sustainable Development) en Settler Colonialism (Faculteit der Letteren). Naast het geven van diverse lezingen, is er door hem gesproken over een populairwetenschappelijk boek over muziekcultuur in het Nedersaksische taalgebied (met voorlopige titel An disse kant van de lessel: Een reis door het Nedersaksische muzieklandschap) met Sonja Geurts, uitgever cultuur en historie bij Koninklijke Van Gorcum in Assen. Zij was enthousiast, maar het cultuur en historie fonds is onlangs verkocht aan uitgeverij Noordboek in Gorredijk, waardoor de stand van zaken onduidelijk is. Tot slot is Dr. Zwiers betrokken bij een onderzoek naar het slavernijverleden in Drenthe geïnitieerd door het Drents Archief, in navolging van soortgelijke projecten in de noordelijke provincies (Friesland en Groningen) en Overijssel.

Kennis delen

Het project *Van Old naar Jong* en *Stemmen van Grunnen* wordt in 2023 doorontwikkeld met als doel de kwaliteit van het Gronings in kaart te brengen door uitspraakinformatie te verzamelen. Wat is de kwaliteit van het Gronings en hoe is deze veranderd in de laatste decennia? Het Gronings kent vanouds, door zijn duidelijk van elkaar te onderscheiden dialectgebieden, veel variatie. De taal is echter in beweging en waarneming leert dat het Gronings van vroeger en nu niet meer hetzelfde zijn. Het doel van twee vierjarige promotieprojecten is om deze veranderingen in kaart te brengen en om nieuwe digitale technieken te ontwikkelen die ingezet kunnen worden voor de analyse van dialectdata. We gebruiken voor dit onderzoek onder meer gegevens van een groot publiekgericht project *Stemmen van Grunnen* (zie onder) als deel van *WoordWaark* (zie eerder), maar ook verzamelen we door middel van veldwerk (met het mobiele laboratorium van de Faculteit der Letteren, SPRAAKLAB) nieuwe data. Niet alleen verzamelen we data, maar de manier waarop we dit doen – door middel van spannende quizzen en in een aantrekkelijk mobiel laboratorium – is er ook op gericht om de eigen streektaal als bindmiddel van de Groningse gemeenschap veel meer onder de aandacht te brengen en positieve bewustwording te genereren. We combineren bestaande (vroegere) verzamelingen van Groningse uitspraakgegevens met onze nieuwe data om zo inzicht te krijgen in de variatie en verandering van de streektaal.

Lifelines: Verandering in gebruik van het Gronings

In 2023 is het eerste artikel (bevattende de taaltelling) op basis van de Lifelines-vragenlijst, waarmee we van tienduizenden noordelijke sprekers informatie hebben gekregen over hun streektaalgebruik, ingediend bij het wetenschappelijke tijdschrift *Linguistic Minorities in Europe Online*. Het artikel is hier te lezen: <https://hdl.handle.net/11370/556b0d50-6382-4683-9305-96aae1eec1e2>. De analyses voor een tweede artikel, welke determinanten onderzoekt van het doorgeven van de streektaal, zijn afgerond en dit tweede artikel wordt in 2024 ingediend voor publicatie.

Variatie en verandering van de kwaliteit van het Gronings

Promovendi Raoul Buurke en Hedwig Sekeres werken aan het bestuderen van variatie en verandering in het Gronings. In 2023 heeft Raoul Buurke een artikel gepubliceerd in het tijdschrift *Taal en Tongval* waar hij heeft laten zien dat het Gronings (ten opzichte van het Fries en Limburgs) relatief snel verandert. Hij heeft daarnaast met het mobiele laboratorium SPRAAKLAB zijn laatste experimentele data verzameld, waarmee hij in meer detail kan kijken naar de verandering van de Nedersaksische en Friese dialecten. Hedwig Sekeres heeft in 2023 een artikel ingediend. In dit artikel beschrijft ze de samenhang tussen hoe ver mensen denken dat plaatsen geografisch van elkaar af liggen en hoe veel ze qua dialect verschillen. Dit artikel is inmiddels geaccepteerd en zal in 2024 gepubliceerd worden.

Cursussen Groninger taal

In het voorjaar en najaar nodigt CGTC liefhebbers van de streektaal uit zich op te geven voor de nieuwe taalcursussen Gronings. Met het motto 'Grunnecs leren veur elkenain!' biedt CGTC cursussen Gronings spreken, Gronings schrijven en Gronings spreken voor gevorderden aan. In 2023 vonden er verschillende cursussen Groninger taal plaats, zowel op verschillende locaties in Stad en provincie als online. De cursussen Groninger taal worden gegeven door docenten Groninger taal die zijn opgeleid door Siemon Reker. Buiten de voor- en najaarscursussen Groninger taal werd tijdens de Meertmoand Streektoalmoand een speciale broescursus (stoomcursus) Gronings gegeven tijdens de Grunneger Oavend in Aa-Theater. En op 1, 2, 8 en 9 september vonden tijdens de Culture Doedagen van Cultuurcentrum Hogeland op verschillende locaties op het Hogeland broescursussen (korte cursussen) Gronings plaats, gegeven door taaldocenten van CGTC.

Digitale technieken voor minderheidstalen

Vanwege de relatief beperkte beschikbaarheid van data (maar zie *Woordwaark*) zijn er relatief weinig digitale technieken beschikbaar voor het Gronings. Denk aan tekst-naar-spraak systemen, zinsontledingssystemen, vertaalsystemen, et cetera. In twee promotieprojecten en in een samenwerkingsproject met het Centrum voor Informatie Technologie van de Rijksuniversiteit Groningen proberen we op dit gebied stappen te zetten. Zo ontwikkelen we met het CIT een tekst-naar-spraak systeem, en zijn promovendus Martijn Bartelds en promovendus Wietse de Vries (i.s.m. Prof. Malvina Nissim) bezig om technieken voor zowel tekst als spraak voor het Gronings toepasbaar te maken. Zo hebben we inmiddels een programma ontwikkeld die goed in staat is op basis van audio opnames te kwantificeren hoeveel twee uitspraken van elkaar verschillen, en hebben we de eerste stappen gemaakt om Groningse tekst te kunnen analyseren (door een zogenaamde *Part-of-Speech* analyse, waar woorden geassocieerd worden op basis van hun woordsoort, zoals bijv. werkwoorden, naamwoorden, etc.).

Digitale technieken voor minderheidstalen

Vanwege de relatief beperkte beschikbaarheid van data (maar zie *Woordwaark*) zijn er weinig digitale technieken beschikbaar voor het Gronings. Denk aan tekst-naar-spraaksystemen, zinsontledingssystemen, vertaalsystemen, et cetera. Martijn Bartelds heeft zijn proefschrift geschreven rondom het verbeteren van spraaktechnologie voor minderheidstalen. Hij is op 16 november 2023 cum laude gepromoveerd. Ook promovendus Wietse de Vries (in samenwerking met Prof. Malvina Nissim) heeft verder gewerkt aan taal- en spraaktechnologie. Zo heeft hij onder meer gewerkt aan een tekst-naar-spraakstelsel voor het Gronings (ter integratie in *Woordwaark*). Promovenda Reihaneh Amooie werkt binnen het CGTC aan spraaktechnologie voor het Fries, met het achterliggende idee dat de technieken die voor het Fries ontwikkeld worden ook nuttig zijn voor het Gronings en vice versa. Eind 2023 is promovenda Yun Hao gestart, die zich zal bezighouden met spraaktechnologie voor zowel het Gronings als het Fries.

Streektaalstrijd

In 2023 is door promovendi Raoul Buurke, Hedwig Sekeres en Lourens Visser, in samenwerking met bijzonder hoogleraar Nedersaksische/ Groningse taal en cultuur Martijn Wieling gewerkt aan het bordspel Streektaalstrijd. Dit bordspel is eind 2023 gelanceerd. Het spel is een combinatie tussen Triviant en Risk en laat spelers vragen beantwoorden over streektaalen (waaronder het Nedersaksisch / Gronings) om op die manier hun streektaal te verspreiden over Nederland en Vlaanderen.

Stemmen van Grunnen

Voor het project Stemmen van Grunnen, onderdeel van Woordwaark, wordt in de vorm van een quiz gegevens over de veranderende uitspraak van het Gronings verzameld. Dit project haakte aan bij een aantal onderzoeken in de andere provincies (Friesland en Limburg) en is een voorbeeld van *citizen science*. Aan het initiële 'Stimmen fan Fryslân'-project hebben meer dan 14.000 mensen een bijdrage geleverd. Resultaat van de Groningse variant van het project is een beter inzicht te krijgen in de veranderingen in het Gronings in de afgelopen 40 jaar. De quiz wordt veel gebruikt tijdens publieksevenementen.

Stemmen van Grunnen

In 2023 is de quiz ingezet tijdens meerdere evenementen, waaronder Zwarte Cross 2023, Noorderzon 2023 en GRN festival. Deze data zijn echter nog niet verder geanalyseerd.

Stuurgroep Nedersaksisch

Binnen het Nedersaksische taalgebied wordt afstemming gezocht met collega's binnen het Nedersaksische taalgebied. Het betreft het Huus van de Taol in Drenthe, de Stichting Stellingwerper Schrieversronte, de Oaverieselakademie en Erfgoedcentrum Achterhoek Liemers. Er is een gemeenschappelijke website www.nedersaksisch.com om de samenwerking binnen het Nedersaksische taalgebied te versterken. Daarnaast is samenwerking op het gebied van binnenschoolse educatie een belangrijk thema (Meertmoand, Wiesneus en Nacht van de poëzie).

Stuurgroep Nedersaksisch

In 2023 is de Stuurgroep Nedersaksisch zoals hierboven beschreven voortgezet. We zijn vier keer bij elkaar geweest en hebben gesproken over samenwerking op het gebied van de doorlopende leerlijn Nedersaksisch, educatie en streektaal en zorg.

Visie ontwikkelen

Steuninstellingen

Met regelmaat bezoekt CGTC de vergaderingen van de diverse steuninstellingen en neemt het daaraan actief deel. Waar mogelijk gaat zij de samenwerking aan met deze instellingen om gezamenlijke projecten te ontwikkelen. Via de directeur is CGTC vertegenwoordigd binnen de Gemeenschappelijke Ambitie, waarbij vooral het gezamenlijk onder de aandacht brengen van het belang van cultuur en erfgoed voorop staat en het Overleg Provinciale Erfgoedhuizen Nederland. Daarnaast zijn er samenwerkingsprojecten met NHL/Stenden, de Hanzehogeschool, het Alfacollege, Noordwoord en Levende Talen Nedersaksisch.

Steuninstellingen

Met regelmaat heeft CGTC in 2023 de vergaderingen van de diverse steuninstellingen bezocht en actief aan deelgenomen. Ook werden samenwerkingen voortgezet. Zo is in 2023 samengewerkt met Noordwoord bij het festival Dichters in de Prinsentuin.

Andere samenwerkingen

CGTC heeft daarnaast bij verschillende projecten ondersteund. Een aantal voorbeelden volgt: In 2023 is het CGTC benaderd om te ondersteunen bij verhalenfestival Ezinge. Het ging daarbij om hulp bij het opzetten van en inhoudelijk meedenken over Gronings in het programma. Daarnaast heeft het CGTC geadviseerd bij het programma ten aanzien van Groningse auteurs voor de Open Monumentendag van de gemeente Groningen en heeft het CGTC meegedacht over een leerlijn Nedersaksisch met Levende Talen. Ook heeft het CGTC input geleverd voor de onderwijscanon Groningen en deelgenomen aan de Mediaraad RTV Noord en heeft het CGTC Grasnapolsky ondersteund bij het leggen van contact met Ostfriesische Landschaft en Emsländischen Landschaft.

Verder heeft het CGTC Groningse zinnen nagekeken die voorkomen in het zogenaamde reisverslag In de Slochter Vrijstaat van Auke Hulst; heeft het CGTC ondersteund bij de Roadsvergoadern van gemeente Midden-Groningen tijdens de Meertmoand; en heeft het CGTC gezorgd voor een officieel ondertekend document voor de erven van The saw doctors, zodat TikTok Tammo zijn vertaling van het lied Never mind the strangers kan gebruiken.

Gebruiken en presenteren

Onderwijs / Jeugd en jongeren

In 2022 hebben scholen kennisgemaakt met het educatieve aanbod dat CGTC heeft ontwikkeld. Er is veel vraag naar, zowel in het basisonderwijs als in het voorgezet onderwijs, waardoor moet worden opgeschaald. Daarom wordt in 2023 geïnvesteerd in een educatief medewerker die contactpersoon voor de scholen wordt. Samen met de consultant streektaal wordt een aanpak ontwikkeld om mensen op te leiden die lessen Gronings op de scholen kunnen verzorgen. Daarnaast wordt in 2023 samen met de collega's van wetenschap een Massive Open Online Course (MOOC) ontwikkeld, die mensen enthousiast kan maken om cursussen Gronings te volgen of om wetenschappelijk onderzoek te doen. In 2023 zal duidelijk worden hoe de educatieve activiteiten van basisschool tot onderwijs voor volwassenen in een samenhang kan worden aangeboden.

Voor het primair onderwijs wordt sinds 2019 het tijdschrift *Wiesneus* ontwikkeld. Alle artikelen uit *Wiesneus* zijn in de streektaal geschreven. Er is een Drentse, een Overijsselse en een Achterhoekse versie. Het CGTC is door het Huus van de Taol in Drenthe gevraagd een Groningse editie van het tijdschrift *Wiesneus* te ontwikkelen. Ook in 2023 wordt dit succesvolle project uitgevoerd: in de Meertmoand Streektoalmoand verschijnt de nieuwe editie in het Gronings voor basisscholen in stad en provincie.

Massive Open Online Course (MOOC)

In 2023 is de ontwikkeling van de MOOC van start gegaan. Een MOOC is een online cursus die voor iedereen gratis toegankelijk is. Bij deze MOOC krijgen deelnemers filmpjes te zien waarin Gronings gesproken wordt, waarna zij opdrachten krijgen. Tijdens het maken van deze opdrachten kunnen de cursisten de kennis toepassen en testen die ze tijdens het kijken hebben opgedaan. De video's vormen een romantische komedie. Ze vertellen het verhaal van een jong stel dat een roadtrip door de provincie maakt en langs allerlei Erfgoedplekken komt. In 2023 vonden de filmopnames plaats en daarnaast zijn de opdrachten ontwikkeld door de wetenschappelijke tak van het CGTC (Rijksuniversiteit Groningen). De MOOC zal naar verwachting in 2024 beschikbaar zijn.

Wiesneus

Ook dit jaar konden basisscholen in Groningen de *Wiesneus* aanvragen bij het Centrum Groninger Taal & Cultuur (CGTC). De *Wiesneus* is hét kindermagazine in het Gronings vol met verhalen, gedichten, liedjes, spellen en meer. Scholen konden, door steun van de provincie Groningen, het magazine gratis ontvangen voor hun leerlingen. Leerlingen van OBS De Klinkenborg in Kantens, waren de gelukkigen. Zij ontvingen begin maart de eerste *Wiesneus*-exemplaren uit handen van Wethouder van Cultuur van de Gemeente Het Hogeland Eltjo Dijkhuis en streektaalconsulent van CGTC Fieke Gosselaar. Zij lazen in iedere klas ook iets voor uit de *Wiesneus*. In een oplage van 8000 exemplaren is de *Wiesneus* in deze meertmoand verspreid naar meer dan 70 scholen. *Wiesneus* is bedoeld om de streektaal onder kinderen te promoten en ze aan te moedigen zelf Gronings te spreken. Om de verhalen en liedjes ook

te ontsluiten voor alle kinderen die in hun omgeving geen mensen hebben die Gronings spreken en kunnen voorlezen, zijn er voor deze Wiesneus-editie ook audiobestanden gemaakt. De liedteksten in het magazine zijn ingezongen door zangeres Irene Wilkens en de verhalen werden in de aanloop naar de meetmoand ingesproken door Riemke Bakker. De audiobestanden zijn te vinden in de speciale Wiesneus-playlist op de YouTube-pagina van CGTC.

De platenkoffer van Ede 2023 - 2024

Ede Staal is het boegbeeld van Groningen en is niet alleen nostalgie voor de ouderen onder ons. Het is ook inspiratie voor de jongere generatie! Om hen aan te spreken is er een digitale leskoffer over het leven en werk van Ede Staal ontwikkeld. Het project De Platenkoffer van Ede werd in 2018 ontwikkeld door Merel Thomése en Maschinka Bosman. Door corona is het project nooit echt gebruikt. Nu er een permanente tentoonstelling in Verhildersum is over Ede Staal kan dit project weer worden ingezet. Middels een doorontwikkelsubsidie vanuit CMK (Cultuureducatie met Kwaliteit) werkt Merel Thomése nu aan een versie die is aangepast op de tentoonstelling van Ede Staal. De verwachting is dat dit project in het derde kwartaal van 2024 weer inzetbaar is. Kinderen leren Gronings via de liedjes van Ede Staal.

Samenwerking NHL Stenden

CGTC werkt samen met het Lectoraat Meertaligheid en Geletterdheid van de NHL Stenden aan het versterken van de streektaal in het onderwijs. Dit wordt gedaan door groepen pabostudenten te begeleiden bij opdrachten die vanuit CGTC worden verstrekt en via het traject van de leerlijn Nedersaksisch die in november 2023 is opgestart. Inzichten uit deze samenwerking krijgen een plek in het lesmateriaal dat CGTC aan scholen aanbiedt.

Prentenboek Dansmoeske

Het CGTC is betrokken geweest bij het verwezenlijken van een Gronings prentenboek over het Dansmoeske. Het boek is geschreven door de bekende Nederlandse kinderboekenschrijver Harm de Jonge. De illustraties zijn gemaakt door Astrid Mulder. Het verwezenlijken van het prentenboek wordt gedaan in samenwerking met uitgeverij Hoogland en Van Klaveren. Naar verwachting verschijnt het in mei 2024 met een oplage van 1000 exemplaren. Daarnaast verschijnt er gelijktijdig een Nederlandstalige versie, maar het origineel is in het Gronings geschreven. Het prentenboek over het Dansmoeske kan worden beschouwd als een pilot voor het in het leven brengen van een Literair streektaalfonds. Het opzetten daarvan is nog in ontwikkeling.

Samenleving betrekken

Platformbijeenkomsten

In 2022 wordt onderzoek gedaan naar de wensen van de traditionele achterban, maar ook naar wensen van de potentiële achterban van CGTC. Het is de bedoeling om samen met deze organisaties en personen activiteiten voor het publiek te ontwikkelen, zoals GRN of meertmoand, maar het is ook mogelijk dat daar andere activiteiten bijkomen. Er wordt op dit moment onderzocht aan welke ondersteuning vanuit CGTC behoefte is. Om de doelgroep goed te kunnen bedienen wordt met ingang van 2023 de functie van consulent streektaal uitgebreid met 0,2 fte.

Ook in 2023 streven we ernaar om de wereld van streektaal te verbinden met andere literaire organisaties en festivals zoals met NOORDWOORD, Dichters in de Prinsentuin of bijeenkomsten voor studenten. Op deze manier wordt eveneens gepoogd meer volwassenen en jongeren op een laagdrempelige manier kennis te laten maken met de Groninger taal en cultuur.

Meertmoand Streektaalsoand

In maart 2023 - de Meertmoand Streektaalsoand - werd het Gronings gevierd met tal van kleine en grote activiteiten, optredens en festiviteiten. Er waren theatervoorstellingen in het Gronings, literaire voordrachten, muziekoptredens, lezingen, quizen, onderwijsactiviteiten en nog veel meer – en dat allemaal in het Gronings. Centrum Groninger Taal en Cultuur heeft in de meertmoand als aanjager van de Groninger taal verschillende activiteiten zowel publicitair als facilitair ondersteund en zelf georganiseerd.

Streektaalroute Grunneger Toalroute Wildervanksterdallen

Op vrijdag 2 juni 2023 vond de opening plaats van de Grunneger Toalroute in de Wildervanksterdallen. De streektaalroute is gewijd aan het werk van schrijver dr. Jan J. Boer. Het CGTC heeft hierbij ondersteund, onder andere op het gebied van het gebruik van de Groningse taal.

GRN Festival

Het CGTC heeft in samenwerking met Bibliotheek Midden Groningen en Kielzog theater het GRN Festival georganiseerd op 18 november, in het Kielzog in Hoogezand. Het was de derde editie van dit Groninger festival. Het GRN Festival is een festival waar de Groninger taal en cultuur centraal staat. In de programmering wordt ingezet op nieuwe initiatieven en nieuwe artiesten, zoals de band Hister, singersongwriter Remko Rotgers, podcast Laidjestoavel, Grensland en Auke Hulst met zijn boek In de Slochter Vrijstaat. Er waren performances in de theaterzaal van Gronings Vuur en Het Grensland, een Grunneger Krougkwis met host Olaf Vos en wetenschappers, schrijvers en muzikanten vertelden bij de talkshow Waistoe dat? over hun band met de Groninger taal. Bij Spraaklab, het mobiele taallaboratorium van de Rijksuniversiteit Groningen, kon je meedoen met taalexperimenten, en bezoekers konden de hele dag struinen over de Toalmarkt en de historische markt. GRN wordt georganiseerd door Kielzog, Centrum Groninger Taal & Cultuur (CGTC), Bibliotheek

Hoogezand, t Grunneger Bouk en Historisch Archief Midden-Groningen. Het festival trok naar schatting 10% procent meer bezoekers dan het jaar ervoor.

Grenslân

Van 10 tot 12 maart 2023 was de 10de editie van festival Grasnepolsky, in en om Fabryk De Toekomst in Scheemda. Naast nieuwe muzyknamen, kunstprojekten die er werden gepresenteerd en expedities was er ook aandacht voor literatuur en nieuwe verbindingen leggen. Het literaire projekt Het Grenslân, opgezet in samenwerking met NOORDWOORD, is hier een mooi voorbeeld van. Groningse en Duitse dichters en spoken word-artiesten werkten in de week voorafgaande aan het festival samen aan een nieuwe performance met de verschillende streektaalvarianten in de grensregio (o.a. het Gronings en het Plattdeutsch) als inspiratiebron. De dichters werden bijgestaan door Fieke Gosselaar, streektaalconsulent van Centrum Groninger Taal & CultuurCGTC en dichter, spoken word-dichter Dean Bowen en singer-songwriter Bert Hadders. De nieuwe werken die ontstonden tijdens deze uitwisseling werden tijdens een speciale performance op Grasnepolsky gepresenteerd aan het publiek. Voor het volgend jaar zal CGTC als partner betrokken zijn bij de invulling van de tweede editie Het Grenslân.

Grunneger Oavend

In de laatste meertmoand-week was er de Grunneger Oavend in het Aa-Theater, op 29 maart, georganiseerd door het CGTC. Van köster Grunneger taal Piet Reitsema leerden de deelnemers tijdens de Broescursus Grunnegs de basiswoorden en -zinnen in het Gronings, typische taal- en uitspraakverschillen tussen de varianten van het Gronings en hoe stel je je bijvoorbeeld voor in het Gronings? De kennis van de taal werd getest aan de hand van een klein dictee en Fieke Gosselaar testte aan de hand van een Grunneger flitskwis de woordenkennis bij het publiek. De winnaar met 0 fouten was Lenny Bulthuis uit Noordwolde. Zij won een prijs, namelijk een jaarabonnement op Toal en Taiken en een Grunneger boukenpakket, met dank aan Stichting t Grunneger Bouk. Henk Scholte sloot de avond af met een leesfragment uit Luk Prinske, de Groningse vertaling van Le Petit Prince van Antoine de Saint-Exupéry. Luk Prinske, vertaald door Klaas Pieterman, is onderdeel van het Common Grand-programma van Grand Theatre.

Winterreize

CGTC ging in de meertmoand de samenwerking aan met Stichting Muzyk en Scholing en zij presenteerden 18 maart in het Witte Kerkje in Haren de eerste editie van het liedfestival Winterraaise - met Schuberts Winterreize in de spotlight, maar dan in het Gronings. De Winterreize-liederen zijn vertaald door schryver Jan Siebo Uffen en negentien zangers brachten deze liederen op geheel eigen wijze en in het Gronings ten gehore. Het was een succesvolle avond, de zaal zat vol met enthousiast publiek en de zangers hebben genoten van de aandacht en alle performances. Liedfestival Winterraaise werd boven verwachting goed en enthousiast ontvangen, en de organisatie komt in 2024 met een vervolg.

Ledder

In de meertmoand besteedde CGTC extra aandacht aan de verschillende streektaalactiviteiten: op www.cgtc.nl, via de sociale media kanalen (Instagram, Twitter, Facebook, LinkedIn), op www.nedersaksisch.com en via de speciale digitale 'Meertmoand-Streektoalmoand-ledder'. In deze speciale uitgaansladder hebben we een keur aan activiteiten uitgelicht rond het Gronings, die plaatsvinden in de maand maart. De Meertmoand Streektoalmoand-ledder 2023 is hier te downloaden: https://cgtc.nl/wp-content/uploads/2023/02/Meertmoand-Streektoalmoand_Ledder_2023.pdf

Dichters in de Prinsentuin

Op de prachtige locatie 'Pergola' in de Hortus bracht CGTC op zaterdag 8 juli met Grunnegers in t Gruin in een intieme setting een bijzonder literair programma waarin streektaalpoëzie en de streektaalmuziek centraal stonden. Een middag met schrijvers voor wie het Gronings hun moedertaal is en schrijvers voor wie voor het een eerste keer is om te schrijven in het Gronings of dit te mengen met het Nederlands. Met bijzondere optredens van dichters Jan Glas, Marga Kool, Riëks Holtkamp, Willemijn van de Walle, Richard Nobbe. Zangeres Marlene Bakker en gitarist Bernard Gepken gaven een speciale muzikale performance. Streektaalconsulente en dichter Fieke Gosselaar vertelde over de schrijfster Sien Jensema, een opmerkelijke vrouw in de Groninger literatuur. Ook droeg zij een aantal gedichten voor van Sien Jensema. Dit programma was onderdeel van het poëziefestival Dichters in de Prinsentuin op 7, 8 en 9 juli in de Hortus Haren, een samenwerking met NOORDWOORD.

Vlog Em Mor

CGTC organiseerde sinds jaren een schrijfwedstrijd: de Pervinzioale Schriefwedstried. Voor jongeren werd er najaar 2023 iets bijzonders aan gekoppeld: de vlogwedstrijd Vlog Em Mor! Een nieuwe videowedstrijd voor jongeren van 12 tot en met 18 jaar oud. De bedoeling was een vlog te maken, in het thema 't Spookt doar!' waarin zoveel mogelijk Groninger taal wordt verwerkt. De hele maand oktober konden vlogs worden ingezonden en gedeeld via de (eigen) sociale mediakanalen als TikTok en Instagram. De vlogs werden beoordeeld door een deskundige jury bestaande uit Grunnfluencer TikTok Tammo (Johannes Peetsma), directeur van RTV Noord Nina Nomden en Rixt Galama – een scholier met liefde voor de Groninger taal. De deelnemers konden met de deelname prijzen winnen. De prijswinnaars werden op 18 november tijdens de derde editie van festival GRN in Kielzog in Hoogezand bekendgemaakt. De eerste prijs is gewonnen door de scholieren van Terra Winsum: Gerben Pastoor, Aukje Norder, Djermy Brüggink, Harold Tammeling en Marco Bontsema. Zij hebben met hun vlog Bietn Borries 500 euro gewonnen. Lisanne de Vries heeft de tweede prijs gewonnen: twee vrijkaarten voor festival Grasnapolsky. Zij maakte een mooie vlog in t Grunnegs over hoe eng het is om te studeren in Leiden. De derde prijs, Op pad mit verslaggever van RTV Noord, is gewonnendoor Lisa Buitjes. In haar Grunneger vlog vertelde ze het verhaal over het Spookbos in Zoutkamp.

Ubbo Emmius-lezing

Op woensdag 27 september vond de vierde editie van de Ubbo Emmius-lezing plaats. Schrijvers Kader Abdolah en Ynskje Penning spraken over het thema reisverhalen. Op reis maak je kennis met andere culturen, je wordt gevormd en je komt anders thuis. Reizen zijn door de geschiedenis heen een onuitputtelijke bron van mooie verhalen en prachtige literatuur. Aan de hand van verschillende reisverhalen, waarin de Groningse geschiedenis een belangrijke rol speelt, maken de luisteraars in de twee lezingen een reis door de tijd. CGTC is dit jaar een samenwerking aangegaan met de Stichting Ubbo Emmius-lezing, en bood ondersteuning in de programmering en publiciteit.

Theater Pannenkoek

Het CGTC heeft Theater Pannenkoek benaderd om een jeugdvoorstelling te maken. In 2024 wordt dit verder opgepakt. Het doel is om de jeugd (en ouders, grootouders en docenten) in contact brengen met de streektaal.

Samenwerkingen met tijdschriften

Het CGTC heeft samenwerkingen met twee literaire tijdschriften. Hieronder een overzicht van deze samenwerkingen.

Dichtbundel Daiper as tied

Speciaal voor de bezoeker van festival GRN stelde het CGTC samen met online literair platform Oader een gedichtenbundel met 23 Groninger verhalen en gedichten samen: 'Daiper as tied'. In de bundel is nieuw werk te lezen van 18 schrijvers die al jaren of nog maar net in de Groninger taal schrijven. Bezoekers van GRN konden bij de stand van CGTC op de Toalmaat een gratis exemplaar van de bundel krijgen.

Ansichtkaarten

Ook in samenwerking met Gronings Literair Tijdschrift Oader zijn Ansichtkaarten ontwikkeld met gedichten en songteksten met een QR-code. Het betreft 500 Ansichtkaarten.

Samenwerking met Literair Tijdschrift Roet

Roet valt onder het Huus van de Drentse Toal. Het gebied hiervan is verbreed naar het gehele Nedersaksische taalgebied. Het CGTC ondersteunt door te zorgen voor kopij van Groningse auteurs en het controleren van de spelling.

Samenwerking met Toal en Taiken

Het centrum Groninger Taal en Cultuur levert informatie aan over activiteiten en wetenschappelijk onderzoek op het gebied van Groninger taal en cultuur.

Streektaalactiviteiten in de publiciteit

In 2023 organiseerde CGTC verschillende publieksactiviteiten op het gebied van de Groninger taal en cultuur en in samenwerking met culturele organisaties en erfgoedinstellingen in het veld. Ondersteuning vond plaats door facilitair en productioneel bij te dragen aan activiteiten, en in de vorm van publiciteit en communicatie. CGTC informeert haar achterban en geïnteresseerden het hele jaar door via verschillende communicatiekanalen. Via de eigen digitale nieuwsbrief Erfgoedloper en het magazine Erfgoednieuws, via de publiekswaam www.cgtc.nl, via de sociale media (Instagram, Facebook, X/Twitter, YouTube en LinkedIn) en via de media-achterban: (online) kranten, uitgaans/activiteitenwebsites in Groningen en regionale radio- en televisiekanalen. Daarnaast worden per activiteit extra (nieuwe, online) publiciteitsacties ontwikkeld en uitgezet om gericht bepaalde doelgroepen te bereiken.

Jaarverslag 2023 Erfgoedpartners

Erfgoedpartners is de steuninstelling voor materieel erfgoed in de provincie Groningen, met oog voor zowel de behoeften van iedere sector (musea, molens, borgen, orgels, archeologie en publiek) als voor het erfgoed in het algemeen. Accenten liggen op bewaren en behouden, het delen van kennis, het ontwikkelen van visie, het gebruiken en presenteren en het betrekken van de samenleving, waarbij digitalisering steeds belangrijker wordt.

We hanteren de volgende thema's:

Bewaren en behouden

Kennis delen

Visie ontwikkelen

Gebruiken en presenteren

Samenleving betrekken

Als extra thema wordt het Steunpunt Digitalisering genoemd, waarvoor de provincie en OCW afgelopen beleidsperiode extra middelen hebben gereserveerd. Hiermee wordt een digitaliseringscoach aangesteld voor 10 uur per week die erfgoedinstellingen adviseert en contact houdt met het landelijk netwerk. Als provinciaal steunpunt in een landelijk netwerk ziet Erfgoedpartners het als haar taak om de digitale infrastructuur te realiseren waardoor erfgoedinstellingen in staat zijn elkaar en het publiek te bereiken. Hiervoor wordt samengewerkt met de Groninger Archieven, de Universiteitsbibliotheek en het Centrum voor Groninger Taal en Cultuur. De erfenis van de Verhalen van Groningen zal binnen deze structuur een plaats krijgen. De benodigde financiering is nagenoeg gerealiseerd, zodat het project in 2023 kan worden uitgevoerd. Bijzonder is de samenwerking met het Gegevensknooppunt Groningen, waardoor het mogelijk wordt om informatie van erfgoedinstellingen te verbinden met beleidsmatige informatie van provincie, gemeenten en

waterschappen. De kennisbijeenkomsten van dit knooppunt op het gebied van digitale ontwikkelingen staan ook open voor medewerkers van erfgoedinstellingen en vice versa zodat hier een mooi sector-overstijgend kennisnetwerk ontstaat.

Digitalisering, publieksbereik en marketing kunnen elkaar versterken. Vanuit de visie “één keer invoeren, overal zichtbaar” investeert Erfgoedpartners in praktische toepassingen voor de erfgoedwereld. Dit sluit aan bij het project Innovatie Musea van de provincie. In 2023 ligt de nadruk op digitaliseren en presenteren van collecties.

Binnen de provincie zijn er meerdere projecten geïnitieerd om de slagkracht van musea te versterken. Hierdoor krijgen musea een flinke duw in de rug, waarbij het belangrijk is dat alle spelers in dezelfde richting duwen en elkaar gedoseerd versterken. Erfgoedpartners zoekt verbinding en afstemming met al deze initiatieven, zodat meerwaarde ontstaat. Het project Innovatie Musea is bij Erfgoedpartners ondergebracht, maar wordt inhoudelijk vorm gegeven door 19 musea. Daarom wordt het project inhoudelijk niet in dit Jaarverslag uitgewerkt, maar krijgt het wel een plaats in de Begroting. Vanzelfsprekend zijn er intensieve banden tussen de musea en Erfgoedpartners.

Vanuit het landelijke cultuurbeleid is er veel aandacht voor de ondersteuning van vrijwilligers en voor participatie van de samenleving, ook in relatie tot het Verdrag van Faro. Het Fonds voor Cultuurparticipatie heeft aan de samenwerkende erfgoedhuizen een subsidie verleend om organisaties met vrijwilligers te ondersteunen. Erfgoedpartners en CGTC participeren daarom in www.erfgoedvrijwilliger.nl, een website die niet alleen helpt bij het zoeken van vrijwilligers maar die ook steeds meer inhoudelijke informatie en (digitale) cursussen zal bevatten. Het Overleg van Erfgoedhuizen OPEN werkt aan een onderzoeksopzet voor elke provincie naar de inzet van vrijwilligers. Erfgoedpartners voert deze 0-meting met deze landelijke organisatie in 2023 uit.

Toelichting thema's

Bewaren en Behouden

Goed collectiebeleid en goed onderhoud liggen aan de basis om erfgoed voor latere generaties te bewaren. Het is belangrijk dat een museum weet welke collecties hij heeft en in welke staat zij verkeren. Daarom adviseren onze consultants over het toepassen van MUSIP voor goed collectiebeleid en beheer, het registreren van collecties, verzamel- en selectiebeleid, depotbeheer en veiligheidszorg. Hier is een relatie met het thema 'Kennis delen' en 'Digitalisering'.

Wat betreft monumenten, molens, borgen, groen erfgoed en begraafplaatsen wordt ingezet op delen van expertise en het samenbrengen van belangrijke spelers binnen het netwerk.

Hier is een relatie met het thema 'Kennis delen'. In 2023 wordt samen met de Provincie en de Rijksdienst Cultureel Erfgoed een project uitgevoerd rondom de biotoop van borgen in relatie tot veranderingen in het landschap (energietransitie).

Voor de molens van stichtingen beheerd door vrijwilligers heeft Erfgoedpartners een bijzondere financieringsregeling gerealiseerd met het JB Scholtenfonds. Voor 40 molens wordt de helft van de cofinanciering van de BRIM gerealiseerd. Jaarlijks betreft dit 133.000 euro. Medewerkers van Erfgoedpartners verzorgen de uitvoering. De financiering loopt via de boeken van het Groninger Molenhuis. In 2023 vraagt de inspectie van de roeden van de molens extra aandacht. Dit gebeurt samen met De Hollandsche Molen.

Erfgoedpartners is partner van het Molenbiotoopproject, waarvan Landschapsbeheer Groningen penvoerder is. Zes molens kunnen in dit project hun groene biotoop verbeteren, samen met omwonenden. Erfgoedpartners zorgt voor de coördinatie naar de moleneigenaren en ondersteunt bij het werven van fondsen.

Molenroede project

Roeden vormen de basis van de wieken van een traditionele windmolen. In de provincie Groningen staan veel van dit soort traditionele windmolens. Naar aanleiding van een aantal roedebreuken is er in 2023 een inventarisatie gedaan naar de staat van stalen molenroeden van 84 molens in de provincie Groningen. De inventarisatie is gedaan in samenwerking met moleneigenaren. Het doel was om inzicht te krijgen in de omvang van het probleem met de molenroeden en de te verwachten financiële consequenties. Het aanbieden van de gegevens die uit deze inventarisatie naar voren zijn gekomen, gebeurt begin 2024.

Noordergraf

In 2023 werd de cursus “begraven met beleid” georganiseerd. De tweedaagse cursus "Begraven met Beleid" behandelt beleidsontwikkeling voor begraafplaatsen, inclusief functies, financiering, en draagvlak. De tweede dag focust op ruimtelijke en cultuurhistorische aspecten en het behouden van grafmonumenten, met praktijkcasussen en bezoeken aan begraafplaatsen rond Groningen. In 2023 namen 25 deelnemers deel aan de cursus.

Kennis delen

Erfgoedpartners werkt vanuit de filosofie dat je zo goed mogelijk gebruik moet maken van expertise die binnen het netwerk aanwezig is. Daarom worden provinciale netwerken zoals platforms in stand gehouden, waarbij kennis delen en afstemming centraal staan. Daarnaast zetten we deze overleggen in voor deskundigheidsbevordering. Er zijn platforms voor directeurs, collectie, educatie, moleneigenaren, erfgoed en publiek, borgen, orgels.

De landelijke netwerken functioneren ook als een vorm van deskundigheidsbevordering. Dit heeft niet alleen een positieve uitwerking op het provinciale beleid, maar ook op het nationale beleid dat zo vanuit de provincies wordt gevoed. Daarnaast is er uitwisseling van vakkennis op het gebied van educatie, monumenten, molens, musea, ondersteunen vrijwilligers en digitalisering. Van essentieel belang is dat binnen deze landelijke netwerken instrumenten worden ontwikkeld waarmee kleine organisaties met vrijwilligers en/of betaalde krachten geholpen worden. Dit loopt van een handreiking van de WBTR tot het brandschadewiel of een toolkit voor digitalisering. De website van Erfgoedpartners biedt veel verwijzingen.

Een bijzondere vorm van kennis delen vindt plaats via activiteiten voor het publiek, zoals het Groninger Molenweekend of Oktober Kindermaand. Dit is niet alleen waardevol voor mensen die in Groningen wonen en recreëren, maar ook voor het bewaren van erfgoed. Onbekend maakt immers onbemind.

Kleintje Schnitger Tijdens het Schnitgerfestival, dat om de twee jaar georganiseerd wordt, zorgde Erfgoedpartners voor een scholenprogramma, waarbij lespakket, een animatie en een muzikale voorstelling in de Akerk samenkwamen. Tijdens het festival worden de vele bijzondere orgels die Groningen rijk is in het zonnetje gezet. Dit jaar is er aan het festival een scholenprogramma gekoppeld getiteld 'Kleintje Schnitger'. Erfgoedpartners maakte samen met de Guyotschool in Haren, Stichting Groningen Orgelstad, Museum aan de A en Groninger Kerken, een animatie mogelijk over beroemde orgelbouwer Arp Schnitger. Het lespakket Orgelkids in Groningen is aangepast zodat ook dove en slechthorende kinderen het pakket kunnen gebruiken. Het vond plaats in de Lutherse kerk en de Akerk.

Groninger Wind

Op 6 oktober 2023 vond de eerste Groninger Wind plaats in Openluchtmuseum Het Hoogeland in Warffum. Dit evenement, georganiseerd door het Gilde van (vrijwillige) molenaars, de Molenwerkgroep Oost-Groningen en Erfgoedpartners, richtte zich op de betekenis en toekomst van molens in de regio. Het was bedoeld voor moleneigenaren, molenaars, erfgoedliefhebbers en andere geïnteresseerden. Tijdens het evenement spraken verschillende experts over de tijdloze waarde van molens en toekomstmogelijkheden. Er waren 70 aanmeldingen.

Platform Borgen

In Groningen staan 16 borgen. Vroeger waren dat er 200. Een aantal borgen doet dienst als museum, in andere borgen zitten horecagelegenheden en weer andere borgen worden bewoond. Voor Platform Borgen worden vertegenwoordigers van de 16 Groninger borgen uitgenodigd. Tijdens het platformoverleg worden onder andere mogelijkheden tot samenwerking besproken. Een voorbeeld van een samenwerkingsproject is Borgen en tuinen.

In 2023 kwam Platform Borgen bij elkaar om onder andere de volgende punten te bespreken: het Borgbiotoopproject, de aanpassingen van de website Groninger Borgen en de subsidieregels GRRG (Groot Onderhoud waaronder Restauratie Rijksmonumenten Groningen) en RORG (Regulier Onderhoud Rijksmonumenten Groningen). Daarnaast was er een ronde waarbij de verschillende vertegenwoordigers van de borgen aan het woord gelaten werden en vond er een digitale informerende special plaats over het Borgbiotoopproject. Tot slot werden er voorbereidingen getroffen voor een speciale sessie over provinciale subsidies in 2024.

Borgbiotoopproject

In 2022 vonden er projectvoorbereidingen plaats, waarbij onder andere een projectplan werd opgesteld. Dit gebeurde in samenwerking met Erfgoedvereniging Heemschut. Het doel van het bepalen van een borgbiotoop is om de samenhangende structuur tussen het monumentale borgcomplex en het historische cultuurlandschap van de omgeving in beeld te brengen met daarbij de mogelijkheden en aanbevelingen voor het omgevingsbeleid.

In het voorjaar en najaar van 2023 werd er een werkgroep borgbiotoopproject bijeengeroepen door Noordpeil in opdracht van de Provincie Groningen. Er waren vijf bijeenkomsten met meedenkers uit het werkveld: 19 borgeigenaren/borgbeheerders, ambtenaren en wethouders van de 7 betreffende gemeenten, vertegenwoordiging van de Rijksdienst Cultureel Erfgoed, Erfgoedvereniging Heemschut, Libau en provincie Groningen. Ter afsluiting vond er op 30 november 2023 een presentatie plaats voor borgeigenaren, borggebruikers en gemeenten. Deze presentatie werd gegeven in Borg Welgelegen Hoogezand Sappemeer aan 35 deelnemers. Noordpeil presenteerde de projectresultaten en Romke Visser modereerde de bespreking daarvan met aanwezigen en het maken van afspraken voor fase 2: het faciliteren van gemeenten in het implementeren van de bescherming van borgbiotopen in beleid.

Platform Archeologie en Publiek

Het platform Archeologie en publiek is bedoeld voor beheerders van archeologische collecties, archeologische informatiepunten en archeologen. Het doel van het platform is om ervaringen en kennis te delen en publieksactiviteiten op elkaar af te stemmen. Tijdens ieder platform staat ook de website Archeologie en Landschap centraal die in ontwikkeling is.

In 2023 kwam Platform Archeologie en publiek tweemaal bij elkaar. Tijdens de eerste bijeenkomst werden de publiekslezingen over archeologie in 2023 geëvalueerd en werd er gebrainstormd over het lezingenprogramma van 2024. Daarnaast stonden de volgende punten op de agenda: de nationale archeologiedagen, de redactionele bijdragen aan Stad & Lande en een ronde langs de velden.

Tijdens de tweede bijeenkomst (in Usquert) werden de volgende zaken besproken: het vastleggen van het lezingenprogramma 2024, de redactionele bijdragen aan Stad & Lande, ideeën voor een nieuw publieksproject en wederom een ronde langs de velden.

Platform educatie

Op 7 december 2023 werd in Usquert een bijeenkomst georganiseerd over erfgoededucatie voor leerlingen uit het speciaal onderwijs. Deelnemers kregen tips over hoe ze hun educatieproducten zo toegankelijk mogelijk kunnen maken.

Workshop erfgoedwijs onderwijs

Op 21 september 2023 werd er in Tolbert een bijeenkomst georganiseerd over erfgoedwijs onderwijs tijdens de studiedag van het schoolbestuur Quadraten. Er is uitleg gegeven over de werkvorm emotienetwerken en deze werkvorm is ook uitgevoerd met de deelnemers. Emotienetwerken is een werkvorm waarbij mensen handvatten krijgen om de emoties die ze voelen bij erfgoed in kaart te brengen.

Cursus erfgoeddocent

Tijdens deze cursus leren de deelnemers het erfgoededucatieveld beter kennen. De cursus helpt docent om ervoor te zorgen dat hun lessen over erfgoed beklijven. Eerst leren deelnemers wat het begrip erfgoed inhoudt, welke soorten erfgoed er zijn en waarom er voortdurend discussies plaatsvinden over wat wel erfgoed is en wat niet. Vervolgens gaan deelnemers zelf aan de slag. Ze analyseren een bestaand erfgoedpakket en maken samen met anderen een ontwerp voor een nieuw pakket. Wat ze leren tijdens de verschillende bijeenkomsten verwerken ze in een creatief concept voor een erfgoededucatieproject. Er zijn zes bijeenkomsten geweest op verschillende locaties in Groningen en Drenthe.

Cursus Molengids

Molengidsen spelen een belangrijke rol bij het betrekken van een dorpsgemeenschap bij een molen. Ze beschikken over basiskennis van molens, kunnen bezoekers veilig rondleiden en organiseren in samenwerking met de molenaar activiteiten in en rondom de molen. Er zijn zes bijeenkomsten geweest in verschillende molens in de provincie Groningen. De cursus behandelt zes onderwerpen: geschiedenis, veiligheid en techniek in de molen, kinderen ontvangen, rondleiden, PR en communicatie met betrekking tot activiteiten. Wat de deelnemers leren tijdens de cursus verwerken ze in een concept van een activiteit middels een activiteitenplan en een communicatieplan. Wat ze maken kunnen ze later uitvoeren. De cursus leidt mensen op voor een publieksfunctie bij een molen: het delen van kennis over de molen op een aantrekkelijke manier.

Training over het ontvangen van gasten in erfgoedinstellingen

Naast de cursus Molengids zijn er verschillende trainingen gegeven over het ontvangen van gasten in erfgoedinstellingen. Hieronder is te zien om welke trainingen het gaat.

Training Kinderen ontvangen

Hoe ontvang je kinderen in een erfgoedinstellingen? Tijdens de training Kinderen Ontvangen konden deelnemers hier alles over leren. Op 24 maart 2023 werd er in Bezoekerscentrum Reitdiep een training gegeven voor het ontvangen van kinderen. Daarin werden 12 do's en don'ts bij het ontvangen van kinderen besproken. Daarnaast was er een korte introductie op het gebied van ontwikkelingsfasen en wat dit betekent voor de opdrachten die je bedenkt.

Training gastgeverschap

Op 9 en 10 maart 2023 vonden twee trainingen gastgeverschap plaats in het Bezoekerscentrum Reitdiep en in het Bezoekerscentrum Dollard. De thema's van deze trainingen: hoe ontvang je gasten op een prettige manier? En: hoe kun je intenties van bezoekers inschatten zodat je ze beter kunt adviseren?

Training rondleidingen

Op 20 april 2023 vond een training plaats in de Coendersborg in Nuis over de verschillende technieken die ingezet kunnen worden tijdens het geven van een rondleiding.

Bijeenkomst erfgoedvrijwilliger.nl

Op 6 september 2023 werd een bijeenkomst gehouden voor medewerkers van de verschillende erfgoedhuizen in Nederland, vanuit het samenwerkingsverband OPEN (Overleg Provinciale Erfgoedinstellingen Nederland). OPEN is een platform van erfgoedhuizen waarbij kennis en ervaring van alle regio's bij elkaar komt die leidt tot kennisvermeerdering en tot een landelijke agendering en aanpak van belangrijke onderwerpen zoals digitalisering en ondersteuning van vrijwilligers.

Educatie

Presentatie De Molenmuis

Op 25 november 2023 werd De Molenmuis gepresenteerd. De Molenmuis is een prentenboek voor kleuters. Het boek gaat over een muis die allerlei avonturen beleeft in de molen. De presentatie vond plaats in het Bezoekerscentrum Reitdiep (Het Groninger Landschap). Daarnaast werd er uitleg gegeven aan de vrijwilligers over de leskist en werd er informatie verstrekt over het ontvangen van de kinderen en de voorbereidingen daarbij.

Publieksactiviteiten

Archeologielezingen 2023

Elk jaar organiseert Erfgoedpartners publiekslezingen over archeologie in samenwerking met andere erfgoedinstellingen. De lezingen zijn gratis toegankelijk. Ook dit jaar organiseerden Erfgoedpartners en Platform Archeologie & Publiek samen een serie publiekslezingen over archeologie in de provincie Groningen. In totaal waren er drie van deze lezingen: in Stadskanaal, Ezinge en Haren. Bij elkaar opgeteld (bezoekers, livestream en latere kijkers) trokken de lezingen 894 bezoekers. Een opname van de lezingen is via onze website blijvend beschikbaar, met Nederlandse ondertiteling.

Oktober Kindermaand 2023

Elk jaar organiseert Erfgoedpartners in samenwerking met K&C Drenthe Oktober kindermaand. Er deden in 2023 30 verschillende culturele instellingen mee en werden er 50 verschillende activiteiten aangeboden. Er deden 2723 kinderen mee in 2023. Dit aantal is gebaseerd op 16 ingeleverde evaluatieformulieren (van de 30 deelnemende instellingen). In werkelijkheid ligt het aantal dus hoger. We ontvingen 83 stickerkaarten retour en in ruil daarvoor hebben de kinderen een knutselpakket ontvangen.

Visie ontwikkelen

Als steuninstelling heeft Erfgoedpartners een goed overzicht van ontwikkelingen op provinciaal en landelijk niveau. Dit delen we met de andere steuninstellingen. Daarom besteden we ook veel tijd aan het adviseren van overheden en fondsen, maar ook aan het beleidsmatig adviseren van erfgoedinstellingen. Bij voorkeur doen we dat door partijen bij elkaar te brengen. Hierbij is niet alleen sprake van cultuurbeleid, maar ook van erfgoed en ruimte, vrijetijdseconomie en leefbaarheid.

Voor samenwerking met andere steuninstellingen ruimen we als aanjager van de Gemeenschappelijke Ambitie veel tijd en energie in. In 2023 zal de lobby voor een goed provinciaal cultuurbeleid centraal staan, zeker in het licht van de provinciale verkiezingen.

Gezamenlijke Ambitie (GA)

De Gezamenlijke Ambitie (samenwerkingsverband tussen Erfgoedpartners/CGTC, Biblionet, VRIJDAG en Stichting Kunst & Cultuur) voerde twee keer strategisch overleg over (de koers van) hun samenwerking, met name met betrekking tot het sociale domein en bereidde een Belevingslunch voor ten behoeve van de (nieuw gekozen) Provinciale Statenleden (de lunch moest echter worden geannuleerd in verband met te drukke agenda's van de Statenleden).

OPEN: Organisatie Provinciale Erfgoedhuizen Nederland

Het netwerk is in 2023 geformaliseerd en in een stichting ondergebracht die zetelt in Usquert. De directeur van Erfgoedpartners is secretaris. OPEN vervult steeds meer de rol als partner van OCW en RCE bij het bereiken van erfgoedorganisaties in de provincie. De erfgoedhuizen fungeren zo als steunpunt voor Digitaal Erfgoed en als steunpunt voor Erfgoedvrijwilligers. In mei heeft Erfgoedpartners een onderzoek gepresenteerd naar de aard en omvang van erfgoedvrijwilligers in Groningen. Bij de activiteiten zijn meerdere medewerkers betrokken zodat vakexpertise kan worden gedeeld. Dit gebeurt bij vergaderingen van OPEN, vakgroep erfgoedonderwijs, vakgroep museumconsulenten en het netwerk digitaal erfgoed.

Gebruiken en presenteren

Erfgoededucatie is een belangrijk onderwerp, omdat het waardevol is voor ieder kind om zich met zijn omgeving te verbinden. Daarom wordt ingezet op kwalitatief goede leerstof vervangende educatietrajecten in de omgeving van het kind op de basisschool. Deze manier van werken is intensief, omdat Erfgoedpartners met veel kleinschalige aanbieders werkt en samen met gemeenten, K&C en scholen plannen op maat ontwikkelt, waarbij het ontdekken en onderzoeken van de wereld van het kind centraal staat. Erfgoedpartners faciliteert de centrale inkoop voor scholen en erfgoedaanbieders, zorgt voor onderhoud van het aanbod en geeft advies. Komend jaar wordt geïnvesteerd in een grotere aanstelling voor de educatief medewerker. De vraag van gemeenten en erfgoedinstellingen is groot, terwijl scholen na corona de weg weer moeten terugvinden naar de educatietrajecten.

Groningen heeft veel kleinschalig erfgoed dat goed zichtbaar wordt als je het gemeenschappelijk presenteert. Van oudsher worden voor de sectoren overzichten gemaakt die gretig aftrek vinden zoals het Museummagazine, de borgenbrochure, Klankjuwelen of de Zelfzwichter. Daarnaast zijn er thematische websites die gekoppeld zijn aan www.collectiegroningen.nl. Met onze collega's van het CGTC gaan we komende jaren verkennen hoe we sociale media beter in kunnen zetten. Met de toerisme-organisaties stemmen we af welke producten toeristen nodig hebben en voegen we toe waarin nu niet wordt voorzien. Op het gebied van digitalisering investeren we vooral in het beschikbaar stellen van informatie voor iedereen die erfgoed wil promoten en vermarkten.

Erfoodeducatieprojecten

In 2023 zijn er 3 nieuwe erfgoededucatieprojecten bijgekomen. Ten eerste: dansen rond de vrijheidsboom. Kinderen leren hierbij over de vrijheidsboom die ooit op de Grote Markt geplant werd in de tijd van Revolutie van 1795. Ten tweede: Joods leven in Hoogezand-Sappemeer. Hierbij leren kinderen in Hoogezand-Sappemeer over de Joodse gemeenschap die vroeger in het dorp woonde en leren zij over het Joodse geloof, tradities, maar ook over de Jodenvervolging en antisemitisme. Tot slot is er het project Schipper gezocht. Hierbij kunnen kinderen kijken op een historisch binnenvaartschip.

Daarnaast zijn er twee projecten in doorontwikkeling: De platenkoffer van Ede, en Vriend en Vijand.

Culturele mobiliteit

Culturele Mobiliteit helpt scholen om te reizen naar het Groninger Museum en Groningse erfgoedbestemmingen. Het project ondersteunt scholen bij de organisatie van het bezoek en het vervoer. Een leerkracht kan kiezen uit een bezoek met de Kunstbus of met de Erfgoedbus en reist eenvoudig en betaalbaar naar een instelling in de stad of provincie Groningen. Op 25 januari 2023 en 14 juli 2023 vond er een stuurgroepoverleg Culturele Mobiliteit plaats in Het Paleis in Groningen.

Onderwijskanon Groningen

Museum aan de A, Erfgoedpartners en K&C hebben samen het initiatief genomen om een Onderwijskanon voor Groningen te ontwikkelen. Dit loopt tussen mei 2022 en augustus 2025. In opdracht van de provincie en de gemeente Groningen realiseert Erfgoedpartners de onderwijskanon voor primair onderwijs en voortgezet onderwijs, samen met erfgoedorganisaties en het onderwijs.

Museummagazine

Het Museummagazine is een goed voorbeeld van grensoverschrijdende samenwerking. Samen met de collega-instellingen in Friesland en Drenthe en de Duitse regio's Ostfriesland, Emsland, Oldenburger Land en Elbe-Weser-Dreieck wordt dit succesvolle magazine gemaakt. Aan het magazine deden 42 Groningse musea mee met een redactionele advertentie. In 2023 verscheen het blad in april een oplage van 60.000 exemplaren.

Maand van de geschiedenis

Erfgoedpartners is aanspreekpunt in de provincie Groningen voor de landelijke organisatie van de Maand van de Geschiedenis. Ook brengt Erfgoedpartners de maand onder de aandacht in onze digitale nieuwsbrief Erfgoedloper en versturen wij persberichten.

Molenblad de Zelfzwichter

Het molenblad de Zelfzwichter verscheen in 2023 drie keer: twee keer in druk en één keer in digitale vorm. Het centrale thema was '100 De Hollandsche Molen'.

Orgelagenda voor Groningen en Ostfriesland

Van april tot november verschijnt de digitale nieuwsbrief Orgelagenda twee keer per maand en in de wintermaanden eens per maand. De nieuwsbrief, die wordt verstuurd naar zo'n 400 adressen, bevat informatie over orgelconcerten en een enkel ander (klassieke muziek) concert. De informatie plaatsen wij tevens op de website erfgoednieuws.nl. Deze site wordt ook door Stichting Groningen Orgelland (SGO) en de Uitagenda als bron gebruikt. In oktober verscheen een 'special' over het Schnitger Festival 2023'.

Klankjuwelen Samen met het Organeum in het Duitse Weener geeft Erfgoedpartners aan het begin van het orgelseizoen het tijdschrift Klankjuwelen uit in een oplage van 5.000 exemplaren. Aan de samenstelling van het blad wordt meegewerkt door de diverse orgelcommissies in de provincie. Achterin het tijdschrift is een overzicht opgenomen van de orgelconcerten, die zijn geprogrammeerd in Groningen en Ostfriesland. De verspreiding van Klankjuwelen wordt door de orgelcommissies ter hand genomen.

Klankjuwelen

Samen met het Organeum in het Duitse Weener geeft Erfgoedpartners aan het begin van het orgelseizoen het tijdschrift Klankjuwelen uit in een oplage van 5000 exemplaren. Aan de samenstelling van het blad wordt meegewerkt door de diverse orgelcommissies in de provincie. Achterin het tijdschrift is een overzicht opgenomen van de orgelconcerten, die zijn geprogrammeerd in Groningen en Ostfriesland. De verspreiding van Klankjuwelen wordt door de orgelcommissies ter hand genomen.

Erfgoedloper

Erfgoedloper is de gezamenlijke digitale nieuwsbrief van Centrum Groninger Taal & Cultuur en Erfgoedpartners. Het verschijnt iedere twee weken en bevat informatie over de activiteiten van beide organisaties. Af en toe nemen wij informatie op van collega-instellingen waarvan wij vermoeden dat het interessant is voor onze lezers. Erfgoedloper wordt naar ongeveer 1400 adressen gemaild.

Erfgoednieuws

Erfgoednieuws, eveneens een gezamenlijke uitgave van Centrum Groninger Taal & Cultuur en Erfgoedpartners, verscheen in 2023 iedere zes weken. Elk nummer bevatte twee of drie artikelen over actuele zaken in de Groninger erfgoedwereld. De artikelen worden of aangeleverd door de betreffende organisatie of worden incidenteel verkregen door een vertegenwoordiger van de organisatie voor dit doel te interviewen. De nieuwsbrief wordt gemaild

naar zowel (medewerkers van) erfgoedinstellingen als naar mensen, die geïnteresseerd zijn in informatie over Groninger erfgoed.

Samenleving betrekken

Erfgoed is datgene wat de inwoners van Groningen zo waardevol vinden, dat ze het willen bewaren voor de toekomst. Dat betreft dus niet alleen traditioneel erfgoed, maar ook erfgoed van mensen die nog niet zo lang hier wonen. Samen Groningen ontdekken, onderzoeken en erover vertellen is iets wat de komende jaren actief gaan uitzetten. Samen met de collega's van CGTC betrekken we mensen bij onderzoek naar taal en gebruiken. Daarnaast gaan we actief andere doelgroepen benaderen, zoals we bijvoorbeeld al eerder deden in Het mooiste van twee werelden wat betreft de orgels of bij het Pronkjewailpad met de molens.

Erfgoedpartners vindt het belangrijk dat bewoners zoveel mogelijk in staat moeten zijn om hun eigen erfgoed te bewaren en presenteren. Daarom zijn er advies-uren voor vrijwilligers om hen wegwijs te maken in de erfgoedwereld om hen bij vragen en problemen te ondersteunen.

Betrekken nieuwe doelgroepen (op het gebied van educatie)

Dankzij de organisatie van Kleintje Schnitger heeft Erfgoedpartners nu goede contacten met de Guyotschool in Haren. Dankzij het platform educatie over speciaal onderwijs is er daarnaast een goed contact tot stand gekomen met SBO Bekenkamp in Groningen. En tot slot wordt er bij de ontwikkeling van de onderwijscanon expliciet aandacht gegeven aan inclusiviteit en diversiteit. Hiervoor is een klankbordgroep opgericht.

Groninger Molenweekend

In 2023 werd het Groninger Molenweekend gehouden op 10 en 11 juni. Zo'n veertig molens waren een of beide dagen geopend voor het publiek.

Verhalen van Groningen/Impacttour Bodem in Beweging

In het kader van de Verhalen van Groningen werd als vervolg op de Kroniek van Overschild de impacttour Bodem in Beweging gemaakt. Tijdens deze tour trokken de makers van de kroniek (Gus Drake, Saskia Jeulink en Kees Vlaanderen) samen met bewoners van Overschild door de provincie en bezochten ze Pakhuis de Zwijger in Amsterdam om van binnenuit te vertellen over de stille ramp die zich in Groningen voltrekt en om met bestuurders, politici, journalisten en het publiek in gesprek te gaan over hoe het zover kon komen en hoe het anders kan. Te gast waren onder meer Peter Kwint (tot recent SP

Tweede Kamerlid) René Paas (CvdK Groningen), Reinalda Start (onderzoeksjournalist NOS), Susan Top (oud-secretaris van het Groninger Gasberaad), Henk Mulder (voormalig directeur Directie Groningen van de NCG) en Derwin Schorren (voormalig vice voorzitter GBB). De tour kwam 'thuis' op 15 december 2023 in Overschild. De voorstellingen vonden plaats in de periode van juni tot november. Ze werden gespeeld in Amsterdam, Hornhuizen, Woudbloem, Warffum, Winsum en er was nog één extra vertoning in Overschild.

Breien als immaterieel erfgoed

In twee lezingen van de textielhistorica Constance Willems werd het ambacht breien als immaterieel erfgoed onder de aandacht gebracht. Willems vertelde over haar onderzoek naar het oudste gebreide kousje van Europa (opgegraven in de stad Groningen) en nodigde bezoekers uit hun verhalen over breien te delen. Naar aanleiding van deze lezingen is er contact gekomen met het museum Wierdenland in Ezinge over het organiseren van een expositie waarin het ambacht van breien door de eeuwen heen als immaterieel erfgoed een podium krijgt.

Kunst in de openbare ruimte

Erfgoedpartners liet in 2023 een verkennend onderzoek uitvoeren naar de stand van zaken van behoud en beheer van kunst in de openbare ruimte van Groningen, met daarin een advies over een mogelijk vervolg. Dit was naar aanleiding van vragen uit het veld die bij Erfgoedpartners binnenkwamen.

Uit steekproefonderzoek bij gemeenten en waterschappen bleek dat er bij diverse geïnterviewde partijen behoefte is aan advies voor behoud en beheer en voor presentatie (registratie en zichtbaarheid). Een belangrijke vraag betrof ook de rol van Erfgoedpartners en andere organisaties hierin – wat kunnen zij voor gemeenten en waterschappen betekenen? Erfgoedpartners organiseerde een bijeenkomst om hierover met elkaar in gesprek te gaan. De bijeenkomst krijgt een vervolg in 2024, waarin de samenwerking verder uitgewerkt wordt.

Digitalisering

Uitgangspunt voor alle vormen van digitalisering is dat zoveel mogelijk wordt gedigitaliseerd bij de bron en dat dit op een universele manier gebeurt die landelijk is afgesproken waardoor uitwisseling met anderen plaats kan vinden. Eén keer invoeren moet leiden tot zichtbaarheid op meerdere fronten door het leggen van goede verbindingen. Erfgoedpartners wil zorgen voor de goede verbindingen met zoveel mogelijk relevante partners. Dit zowel op het niveau van erfgoed (collectie Nederland) en landschap, maar ook op het gebied van de vrijetijdseconomie. Komend jaar gaat het project digitaal erfgoed portaal van start om digitale toepassingen zoals websites en apps te voorzien van informatie die rechtstreeks bij de bron (de erfgoedinstelling) wordt aangeboden.

Dit traject is afgestemd op innovatie musea en op de werkzaamheden van het steunpunt digitalisering, zodat deze trajecten elkaar versterken. Erfgoedpartners is regisseur en bewaakt het overzicht en de samenhang.

Pilot Digitaal Erfgoedplatform Groningen

In 2023 liep de Pilot Digitaal Erfgoedplatform Groningen tussen februari en november: een samenwerkingsproject van Centrum Groninger Taal en Cultuur, Erfgoedpartners, Groninger Archieven, Stichting (digitale) infrastructuur en verbreding publieksbereik cultuur(historie), provincie Groningen en Universiteitsbibliotheek Groningen. Deze samenwerking heeft het doel om de digitale ontsluiting van Gronings erfgoed op een kwalitatief hoger plan te brengen. In februari ging de pilot van start. Toen begon het ontwikkelen van een proefopstelling voor een gezamenlijk zoekportaal voor digitaal erfgoed op basis van Linked Data. In september werd de pilot afgerond en in november vond de eindpresentatie van het evaluatierapport plaats. De pilot krijgt een doorstart in 2024.

Vanuit het steunpunt digitalisering is de digitaal erfgoedcoach betrokken bij het Netwerk Digitaal Erfgoed. Er zijn verschillende bijeenkomsten georganiseerd voor musea die hun collectieregistratie geschikt willen maken voor publicatie. Dit gebeurt door het aanpassen van de collectieregistratiesystemen, door het fotograferen van de collectie en door het schrijven van betere teksten voor publiek. Dit proces vergt een lange adem en zal in 2024 worden voortgezet. De werkzaamheden passen bij het project van de samenwerkende musea binnen Innovatie Musea.